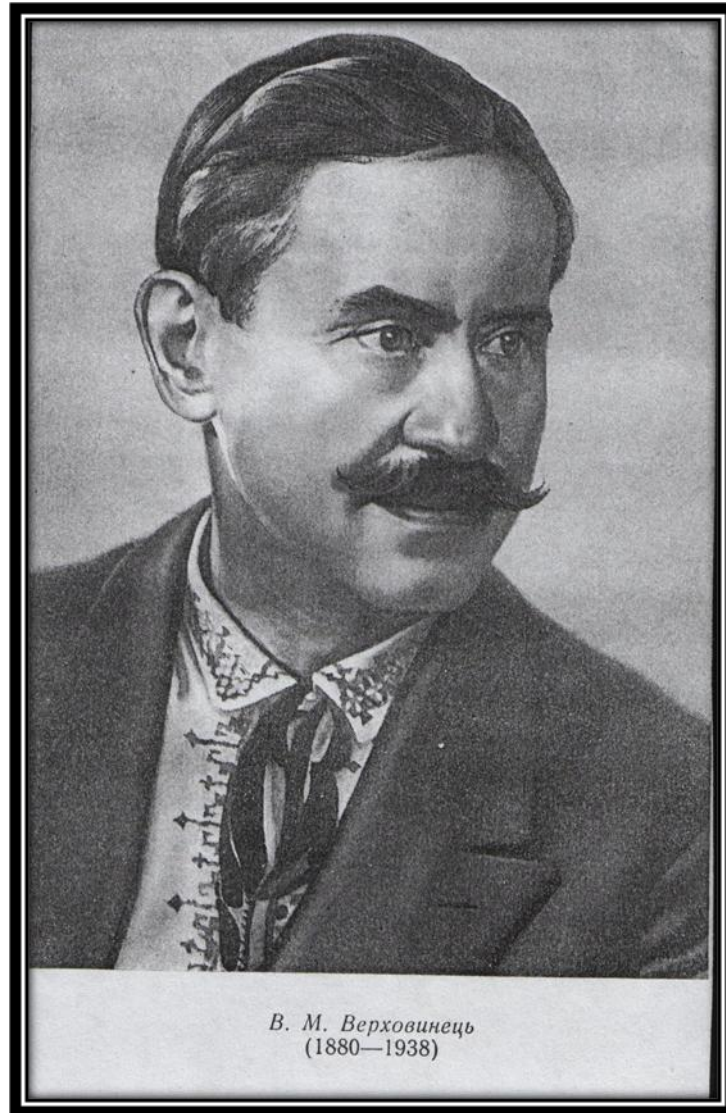

Життя – як танець, танець – як життя

В. М. Верховинець
(1880—1938)

Прикарпатська земля подарувала Україні багато славних синів і дочок. Серед них і наш славний земляк **Василь Верховинець**.

Народився Василь Миколайович Верховинець (справжнє прізвище – Костів) 5 січня 1880 року в селі Старий Мізунь на Івано-Франківщині, в родині малоземельного селянина.

Після закінчення сільської школи дванадцятирічний Василько їде вчитися до Львова у бурсу при Ставропігійському інституті, де в той час готувалися слухачі для духовної і учительської семінарії. То ж у 1895–1899 рр. здобував освіту в учительській семінарії у

Самборі (тепер – Львівська обл.). Отримавши диплом вчителя, молодий педагог починає викладати співи в народних школах міста Калуша, одночасно поєднуючи свою педагогічну діяльність з роботою в народному театрі, де працює хормейстером, виступає на сцені з провідними партіями в музичних постановках.

У 1906 році в житті Василя Верховинця відбувається важлива подія – зустріч з корифеєм українського театру Миколою Садовським, який, помітивши талант у юнака, запропонував йому роботу у своїй трупі. Це він дав Василю Костіву псевдонім **Верховинець**, який прижився йому. У Києві, в театрі Садовського, з небувалою силою розкривається артистичний талант Верховинця, адже йому доводиться вчитися спілкуватися і виступати на одній сцені із М. Заньковецькою, І. Мар'яненком та іншими видатними митцями. Одночасно Верховинець успішно закінчує теоретичний клас школи М. Лисенка під керівництвом професора Г. Любомирського. Робота в театрі М. Садовського дала змогу також виявити великий інтерес Василя і до етнографічних та фольклористичних пошуків. Під час численних гастролей по Україні молодий хормейстер глибоко вивчає побут і творчість українського народу. Його захоплення дає можливість зібрати багатий етнографічний матеріал, який стає базою всієї теоретичної і практичної діяльності митця. Так в результаті етнографічних досліджень у березні 1912 року виходить у світ **наукова праця В. Верховинця «Українське весілля»**.

Етнографічні пошуки Василя Миколайовича в галузі народної хореографії увінчалися фундаментальним дослідженням **«Теорія українського народного танцю»**. В передмові автор зазначив: «Я хочу дати першу спробу. Дальший же розвиток розпочатої роботи

залежатиме від тих, хто постійно живе з народом... Збирати танцювальний матеріал – це наш спільний обов'язок, бо тільки спільними зусиллями зможемо показати, яка красива, різноманітна й багата змістом ця галузь народної етнографії».

У своїй праці В. Верховинець першим з українських фольклористів дає назву майже всім танцювальним рухам відповідно до їхнього характеру і внутрішнього змісту. Василю Миколайовичу вдалося не тільки подати теорію українського народного танцю, а й закликати передові мистецькі сили збирати та вивчати етнографічний матеріал.

Варто зазначити, що **у 1935 році на першому міжнародному фестивалі народного танцю, який відбувався у Лондоні, першу премію одержав так званий «Триколінний гопак» Верховинця**, завоювавши визнання світової громадськості. Саме своєю творчою знахідкою, своїм баченням та професійним підходом Василь Миколайович Верховинець вивів український народний танець на міжнародну арену. Це був перший вихід українського народно-сценічного танцю на міжнародну арену у Лондоні, де глядачі стоячи вітали його виконавців. Високо оцінивши цю перемогу, поет Максим Рильський назвав В. Верховинця **«Чародієм танцю»**.

«Якби навіть Василь Верховинець не створив нічого, окрім «Теорії українського народного танцю», то й цього було б досить, щоб поставити його ім'я в один ряд з відомими творцями української народної культури першої половини ХХ ст., такими як Микола Лисенко, Микола Садовський, Марія Заньковецька... Адже ця праця стала першою спробою систематизації й узагальнення творчих досягнень українців у галузі народного танцювального мистецтва. У зазначеній

роботі В. Верховинець не тільки зібрав надзвичайно цінний фольклорний матеріал, а й науково опрацював його, зробивши основою при постановці українських народних танців.»

Наукова праця «Теорія українського народного танцю» – не лише підсумок етнографічних пошуків науковця, а й стихія його життя. Адже так склалося, що весь життєвий шлях Василь Миколайович пов'язав з українським народним мистецтвом, особливо з танцювальним і пісенним фольклором. Танець і пісня настільки влилися в його особисте й творче життя, що стали суттєвою ознакою та покликанням цього видатного знавця народної культури, справжнього українця.

У 1923 році публікується ще одна вагома наукова праця Василя Верховинця – **збірка дитячих ігор з піснями «Весняночка»**, у якій автор розробляє принципи національної етнопедагогіки.

Крім цього В. Верховинець працював викладачем хорового співу на диригентських курсах при школі ім. М. Лисенка, керував кафедрою мистецтвознавства Полтавського інституту народної освіти, викладав у Київському музично-драматичному інституті, керував хоровою студією ім. І. Стеценка при Музичному товаристві ім. Леонтовича (Київ), хором Харківського музично-драматичного інституту.

Ще однією вершиною творчого життя професора Верховинця, завершенням усіх його теоретичних і практичних пошуків, ідей і задумів було заснування ним **жіночого хорового театралізованого ансамблю «Жінхоранс» у м. Полтаві**. Створений у 1930 році за участю дружини Євдокії ансамбль подавав пісню в театралізованому вигляді, супроводжуючи її ритмічними рухами, які відтворювали певний образ, підказаний змістом самого твору. У такий спосіб пісня немов народжувалася вдруге.

Зі своїм ансамблем Василь Миколайович об'їздив усю

країну, показуючи людям красу народної пісні і танцю. «Жінхоранс» брав участь у Декаді української літератури і мистецтва у Москві 1936 року, виступав у складі трупи Київського театру опери та балету ім. Т. Г. Шевченка, виконуючи поставлені Василем Верховинцем обрядові танці і хороводи в опері М. Лисенка «Наталка Полтавка».

Через творчу і невтомну працю в багатьох мистецьких колективах, поступово розкривався та міцнів талант музиканта, фольклориста та педагога, подарований українською землею. Але Василю Верховинцю, на превеликий жаль, довелося жити у часи гоніння та репресій. Його спіткала трагічна доля, як і багатьох талановитих людей свого часу.

23 грудня 1937 року Василя Верховинця заарештували. Верховинець звинувачувався у злочинах, як активний учасник контрреволюційної націоналістичної організації. Після нещадних багаточасових допитів Василь Верховинець визнає себе винним і стверджує, що у 1919 р. в Полтаві брав безпосередню участь в організації повстанського виступу проти Радянської влади. Слідчі не зупинялися ні перед чим, щоб довести неіснуючу вину допитуваного. Наголошувалось на тому, що Верховинець займався активною боротьбою проти Радянської влади протягом 20 років її існування. Василя Верховинця звинувачували у шпигунській діяльності на користь Польщі, у тому, що він нібито протягом 1928—1930 рр. відновив повстанську організацію у Полтаві і одночасно встановив зв'язок з активістами націоналістичної організації в Харкові. У 1938 році був арештований. Виїзна сесія Військової колегії Верховного Суду СРСР 10 квітня 1938 р. в місті Києві приговорила В. М. Верховинця до розстрілу. Вирок приведений у виконання у Києві 11 квітня 1938 р. Лише через 19 років, 7 липня 1957 р. Спілка композиторів України

звернулася до військового прокурора з проханням реабілітації композитора. 25 квітня 1958 р. Василь Верховинець був реабілітований Верховним судом СРСР.

... У вічність пішов Василь Верховинець, заговкла його пісня, зупинився його танець. Та справжній талант неможливо вбити. Виринали з небуття по краплині спогади друзів, дружини, сина Ярослава, який впродовж свого життя підтримував зв'язок із земляками свого батька (на жаль 11 червня 2011 року перестало битися серце ще одного великого українця, заслуженого діяча культури України, Ярослава Васильовича Верховинця). Ожила пісня митця, а творча спадщина В. Верховинця широко використовується й зараз, здобувши світове визнання. Вільно звучать колись заборонені хорові твори та солоспіви, вивчаються дитячі ігри з піснями і танцями, відкрито студіюється «Теорія українського танцю» – справжня перлина хореографічного мистецтва. Сьогодні ми маємо змогу насолоджуватись неоціненним творчим скарбом свого співвітчизника – скарбом, в який Василь Верховинець вклав красу народної пісні, вишуканість руху, витончений світ своєї української душі, свого життя, схожого на справжній танець.

Знаменитий співак І. Козловський сказав про Верховинця «труд його цінний сьогодні і для майбутніх поколінь».

Жителі Старого Мізуня гордяться, що живуть на землі, яка дала Україні одного із подвижників української культури, творця великого і вічного – Василя Миколайовича Верховинця.

Його творча спадщина використовується вчителями Старомізунського ліцею імені Василя Верховинця на уроках і в позакласній роботі, вихователями сільського дитячого садочка «Журавлик». З великою охотою і радістю вивчають діти молодших класів рухливі ігри та пісні з використанням танцювальних елементів із збірки

«Весняночка». Шкільні та сільські хорові колективи використовують пісні в обробці В. Верховинця. Під час концертів та відзначення державних свят традиційно звучить пісня в обробці Василя Верховинця «За Україну, за її волю».

Сьогодні в день **140-річчя Василя Миколайовича Верховинця**, українського композитора, хореографа, диригента, хормейстера, етнографа і педагога, котрий належить до старшого покоління учнів і послідовників Миколи Віталійовича Лисенка, ми повинні вшановувати пам'ять нашого односельчанина.

Україна має пам'ятати про своїх митців, що повернулись до нас після тривалого примусового відчуження.

Ольга Сова

